

KORA KÖZÉPKORI MEGTELEPEDÉS KÁLLÓSEMJÉN HATÁRÁBAN

Bajkai Rozália
MTA BTK Régészeti Intézet

„Hadak útján” – A Nép-vándorlaskor Fiatal Kutatóinak XXIII. konferenciáján
Veszprémben, 2013. október 2-án tartott előadás kivonata

Kállósemjén–Újszőlőskert, Sándor-tanya (M3/195. sz.) lelőhelyen 2010-ben folytatott megelőző feltárást az ELTE Régészettudományi Intézete Váczi Gábor régész vezetésével. A több mint 2 hektárnyi feltárt terület déli és középső harmadában neolitikus sírok és telepjelenségek mellett avar korra keltezhető sírok kerültek elő; a lelőhely északi, régészeti legintenzívebb területén pedig egy a kora Árpád-korra (10–11. század) tehető településrészlet bontakozott ki. Az előadásom címében is szereplő kora középkori megnevezés arra utal, hogy a 10–11. századi megtelepedési réteg előtt egy a késő avar korra (8–9. század) tehető településréteggel is számolnunk kell.

A lelőhely középső harmadában – a szántás által erősen bolygatva – két sorban összesen tíz késő avar kori temetkezést tártak fel, melyek néhány fok eltéréssel É–D-i tájolású aknasírok voltak. Melléklet csupán négy sírban fordult elő. A temető a feltárt terület keleti szélén került elő, így minden bizonnyal kelet felé még folytatódik.

A késő avar kori település meglétére a kerámiaanyagból tudunk következtetni. A legegységesebb bizonyíték erre a 145. sz. gödörből előkerült kézzel formált cserépbogrács fülének töredéke, mely a kutatás mai állása alapján késő avar kori horizontot jelez. A 10–11. századi egységes képet mutató kerámiaanyagból több mint 100 darab – mely majdnem 30 edényt jelent – kerámatöredéket határoztam meg 8–9. századnak, ezek összesen 24 stratigráfiai egységből származnak: javarészt árkokból, gödrökből és házakból kerültek elő, de kemenceplatinba beépítve is találkozunk velük. A kora Árpád-kori vékonyfalú, jó minőségű, finomszemcsés, kvarc- és homokos soványítású, korongolt, kissé érdes felületű, tagolt peremű, csigavonalas díszítésű kerámiáktól jól elkülönültek a késő avar korra meghatározottak mind technológiájukban, formájukban és díszítésükben. Ezen töredékek párhuzamait nyírségi és hajdúsági késő avar kori településeken találjuk meg.

Előadásomban a kerámiaanyag elemzése, valamint párhuzamok alapján két települési réteget határoztam meg a kállósemjéni lelőhelyen, melyeket mai tudásunkkal 8–9. és 10–11. századnak határozhatunk meg. A régióban ez a jelenség azonban nem egyedülálló. A fentebb bemutatotthoz hasonló kulcsfontosságú lelőhelyek feldolgozásával közelebb juthatunk egy olyan „átmeneti” korszak megértéséhez, ahol a hangsúly talán inkább a kontinuitáson, mint a szétválasztáson van.